

Máté György
(1930–2016)

Máté György helytörténész, könyvtáros, a *Szentendre és Vidéke* alapító szerkesztője az ország első komplex művelődési intézményének dolgozójaként került Szentendrére, bő negyven évvel ezelőtt. A szentendreiek közül sokan elmondhatják, hogy személyében remek kollégát, művelt és tájékozott szakembert, mindig segítőkész barátot, Szánthó Imre kifejezésével élve, igazi „várostársat” veszítettek el. Egy darabka „szentendreiséget”, ami többé már nem pótolható.

Máté György Adonyban született 1930. december 26-án. Középiskolai tanulmányait a ciszterci rend által alapított, székesfehérvári Szent István Gimnáziumban folytatta. 1950-ben érettségizett, majd az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar-könyvtár szakon végzett, 1954-ben.

Rövid ideig dolgozott Sárospatakon, Miskolcon, Budapesten, Fonyódon. 1959–1975 között könyvtárvezető volt a Csepel Autógyár szakszervezeti könyvtárában, Szigetszentmiklóson. 1975-től 1990-ig könyvtáros, majd tudományos főmunkatárs a Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtárban, Szentendrén. 1991-ben vonult nyugdíjba, de ez korántsem jelentette pályafutásának végét.

1974-ben a művelődési miniszter a kimagasló szakmai teljesítményt nyújtó könyvtárosoknak járó Szabó Ervin-émlékéremmel tüntette ki. 1983-ban honismereti tevékenységéért Ortutay Gyula-émlékéremmel jutalmazták. 1998-ban Pro Urbe Szentendre-díjat kapott.

Tagja volt többek között a Szentendre díszpolgára és a Pro Urbe Szentendre kitüntetések adományozására javaslatot tevő bizottságnak, valamint több civil szervezetnek, mint például a Bükkös-patak Baráti Kör, a Castrum Baráti Kör, a Püspökmajor Lakótelep Baráti Kör vagy a Szentendrei Könyvklub.

Máté György, a könyvtáros és népművelő

A Csepel Autógyár központi könyvtárában ő volt az első szakképzett könyvtáros – életének ez volt a „hőskorszaka”. Az 1956-ban feldúlt állományt rendbe rakta, gyarapította, újraindította a fiókkönyvtárak működését. 1961-ben a könyvtár a gyár új művelődési központjában kapott helyet. Máté György maga tervezte meg a szép, nagy teremkönyvtár térkialakítását és berendezését (erre élete végéig büszke volt). Másfél évtizedes szigetszentmiklósi tevékenysége alatt az olvasók száma megháromszorozódott. Irodalom- és zenebarát kört, kiállításokat szervezett. Meghívására a magyar irodalom olyan jeles képviselői vettek részt az író-olvasó találkozókban, mint *Cseres Tibor*, *Csoóri Sándor*, *Fodor András*, *Horgas Béla*, *Képes Géza*, *Kormos István*, *Nagy László*, *Tornai József*. Vezetése alatt a könyvtár két ízben is elnyerte a kiváló könyvtár címet.

Szorosan vett könyvtárosi tevékenysége mellett részt vett több országos szakmai irányelv kidolgozásában. Több száz könyvismertetése, szakmai és kulturális témájú cikke jelent meg különböző folyóiratokban.

Négy évtized Szentendrén

1975-ben meghívták csoportvezetőnek az akkor létesült *Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtárba*, Szentendrére. Két éven át vezette a megyei könyvtár olvasószolgálati csoportját, majd tudományos munkatársi beosztást kapott. Néprajzi, helytörténeti ismeretterjesztő előadássorozatot, évenként reprezentatív honismereti napot rendezett, előadónak fölkutatta az adott téma legjobb ismerőit. Nyaranta ifjúsági honismereti-ökológiai táborozást vezetett a Pilisben, az ökológus *Szentendrey Géza* közreműködésével. Időközben érdeklődése egyre inkább Szentendre történetére irányult.

1977-től hat éven át szerkesztette a *Szentendrei Műsort* – az idősebbek közül erre bizonyára sokan emlékeznek. A korábban csak művelődési házi programokat közlő füzetet valódi kulturális folyóirattá fejlesztette. A kiadványban közölt tanulmányok ma már forrásértékűek. Ezzel kezdődött több évtizedes szerkesztői tevékenysége.

Megtervezte és lebonyolította a négy évfolyamos Pest Megyei Honismereti Akadémiát (1981–1985). A megye amatőr helytörténészei ilyen képzésben sem előtte, sem azóta nem részesültek. Tevékenységével megalapozta a földrajzinév-gyűjtést Szentendrén és Pest megyében. Lefordította a szentendrei születésű Szofrics Pál *Momentumok Szentendre múltjából és jelenéből* című, szerb nyelven írt könyvét, amely különleges értékű, szerb szempontú forrása a város történetének.

Feléségével, a 2013-ban elhunyt *Bágyoni Szabó Emesével*, a Lakótelepi Klubkönyvtár vezetőjével pezsgő kulturális életet varázsoltak a városrész kissé sivár környezetébe. Kiállításorozatot rendeztek, amelyhez megnyerték a szentendrei művészek legkiválóbb képviselőit. A házi muzsikálás hagyományát felélesztő zenebarát klub rendezvényeivel – a képzőművészet-centrikus városban – előrevetítik a Szentendrei Kamarazenekar megalakulását.

Máté György, a szerző, szerkesztő és várostörténész

Helytörténeti vonatkozású írásai jelentek meg többek között a *Népművelés*, a *Pest Megyei Hírlap*, az *Új Pest Megyei Hírlap*, a *Szentendre és Vidéke*, valamint az *Új Szentendrei Hírlap* című lapokban.

Alapító szerkesztője volt az 1987-ben induló *Szentendre és Vidéke* című lapnak, amely azóta is talán a legfontosabb információforrás a szentendreiiek számára. Ez volt a rendszerváltozást megelőzően az egyik első önálló városi újság. Elődjének tekintette a hasonló című, 1899-től fennállt lapot.

1985-ben elindította a *Szentendrei Füzetek* című tudományos-ismeretterjesztő sorozatot, amelynek 2013-ig összesen tíz kötete jelent meg. Utoljára az általa összeállított, *Olvasnivaló Szentendreről, szentendreiekről* című szöveggyűjtemény, ebben saját írásai mellett közzétette – bő három évtized sajtójából válogatva – a számára legfontosabb helyi vonatkozású írásokat. (E kötet alapján 2014-ben a Pest Megyei Könyvtár többfordulós városismereti vetélkedőt szervezett, bevonva a város és környéke általános és középiskolásait, valamint az idősebb korosztályokat is.)

Máté György írta, szerkesztette vagy munkatársként segítette a nyolcvanas években az alábbi kiadványokat: *Pest Megyei Honismereti Közlemények*, *Szentendre Barátainak Köre Tájékoztatója*, *Szentendre* (asztali naptár), Rostás-Farkas György: *Megváltásért* (versek), Tornay Mari: *Az elmerült Duna* (versek), a kilencvenes években: *Ipszilon* (Nyitott lap a Dunakanyarban), *Szentendrei Polgár* (A Szentendrei Érdekvédelmi Egyesület lapja), valamint a megyei hatókörű *Közművelődési Információk*. 1998-ban egy időre ismét megbízták a *Szentendre és Vidéke* szerkesztésével. Az általa újraindított újságnak haláláig szerzője maradt.

Az elmúlt harminc évben – egy emberöltőn át – közreműködött számos könyv létrehozásában is – közülük csak a legfontosabbakat említem. Sánta Antal: *Szentendre természeti környezetének kutatása és védelme*; Sándyné Wolf Katalin: *Szentendre*; Soproni Sándor: *Szentendre a rómaiak korában*. Közvetítő és tanácsadó volt Szánthó Imre *Szentendrei pillanatok, Írások egy komódfiókból* című könyvének megjelenítésénél. Szerkesztette a Sin Edit által összeállított *Egy évszázad krónikája, Szentendre 1900–1999* című, alapvető helytörténeti munkát. Kiadatta Dietz Ferenc és Dietz László *Szentendre 1914–1918, A badikórház* című dolgozatát. Tagja volt a *Szentendrei arcképcsarnok I., Kortársaink*, valamint a *II., Elődeink* című életrajzi lexikon szerkesztőbizottságának. Szerkesztője és társszerzője volt a *Dumtsa Jenő emlékezete* című tanulmánykötetnek. Sajtó alá rendezte a száz évet élt *Fischer Jolán* kéziratait. A belőlük készült könyv *Anzixisz Szentendreről, Korrajz, képeslapokkal* címmel jelent meg. *A kétezres éves város* című bevezető tanulmány szerzője Lugosi László *Szentendre* című fotóalbumában. Szakmai lektorként működött közre Ürmös Lóránt *Üdvözlét Szentendreről! Régi szentendrei képeslapok, 1899–1944* című albumában. Megjelenéshez segítette Bokor Tamás és Pethő Zsoltné Németh Erika *Szentendre sajtótörténete (1883–2009)* és Pethő Németh Erika *Sírok és temetők Szentendrén* című könyvét.

Máté György, a fáradhatatlan szervező és városvédő

A kiadványokon kívül számos maradandó emlék létrehozásában, védelmében vett részt. Javaslatára 2001. augusztus 20-án emléktáblát helyeztek el Szentendre első polgármestere, Dumtsa Jenő egykori lakóházán. 2004-ben – kezdeményezésére és kutatásait felhasználva – emlékoszlopot állítottak a Bükkös-patak Dumtsa Jenő utcai hídfőjénél,

Szentendre első okleveles említését megörökítve. 2005-ben ő nyitotta meg Szánthó Imre újrendezett emlékkiállítását a Brekeke Galériában. 2006-ban egyik kezdeményezője volt az '56-os emlékfal létesítésének a Városháza aulájában. De épp így szíven viselte az út menti keresztek állapotát, például szorgalmazta a püspökmajori ún. vörös kereszt újraállítását, ehhez kutatásokat végzett.

Szervezőmunkája a halála utáni évekre is kihat. 2015-ben emlékünnepség és konferencia megtartását kezdeményezte Dumtsa Jenő halálának 100. évfordulója (2017) alkalmából. Ennek érdekében létrehívta a Magyar–Szerb Emlékbizottságot Szentendrén, az önkormányzat, a Pest Megyei Könyvtár és a Szerb Egyházi Múzeum részvételével.

Tevékenységének középpontjában mindig mások munkájának elősegítése állt – így viszonylag kevés önálló kötete jelent meg. Közülük mindenképp meg kell említeni a *Szentendre*-minikönyvet (V. Reismann Mariann fotóival), a *Szentendre régen és ma* című vendégváró kalauzt (magyar, angol, német és francia nyelven) és az *1956 Szentendrén* című kötetet. Ez utóbbi az egyetlen ebben a témában megjelent, átfogó, levéltári kutatásokat is felhasználó tanulmány.

Máté György a szó jó értelmében vett „népfrontos” volt, amilyen ma már kevés jár közöttünk. Kedves és önzetlen személyisége, sem intézményi, sem politikai hovatartozást, sem másmilyen különbséget nem néző, inkább mindig az emberre figyelő nyitottsága, derűje sok barátot szerzett számára. Szakmai munkájának értéke vitathatatlan. Nem kis részben az ő tevékenységének hatására, körülötte, vele együttműködve és rá hivatkozva – időnként vele vitázva – alakult ki, formálódott és fejlődött az a helytörténeti kutatómunka Szentendrén, aminek eredményei olyan színvonalas kiadványokban testesülnek meg napjainkban is, mint a Ferenczy Múzeum kiadásában tavaly megjelent *Kép, önkép, múltkép, Fejezetek Szentendre történetéből* című, terjedelmes városmonográfia.

Ha egyetlen rövid mondattal kellene jellemeznem Máté Györgyöt, azt mondanám: tudós könyvtáros volt, aki szerette Szentendrét és a szentendreieket. Szerencsémnek tartom, hogy munkatársra lehettem, előbb a Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, majd az induló *Szentendre és Vidéke*, később a *Szentendrei Polgár* – és még számos szentendrei kiadvány – szerkesztőjeként.

(Elhangzott az '56 Szentendrén és erdélyi testvérvárosainkban című konferencián, 2016. október 22-én, Szentendrén, a Városházán.)

Gaján Éva

